

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2019.gada 12.jūnijā Nr.1-5/88

**Latvijas Republikas
Labklājības ministrei
Ramonai Petravičai**
lm@lm.gov.lv

Informācijai:
**Valsts sociālās aprūpes centra “Rīga”
direktorei E.Kiselei**
info@vsacriga.gov.lv

**Valsts sociālās aprūpes centra “Rīga” filiāles “Ezerkrasti”
vadītājam V.Maļcānei**
ezerkrasti@vsacriga.gov.lv

*Par rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem
Valsts sociālās aprūpes centra “Rīga” filiālē “Ezerkrasti”*

Tiesībsarga birojā tika saņemta informācija, ka “Deinstitucionalizācija” projekta ietvaros 2019.gada maijā labklājības ministra pakļautībā esošajā tiešās pārvaldes iestādē Valsts sociālās aprūpes centrā “Rīga”¹ (turpmāk – VSAC “Rīga”) notiek reorganizācijas darbi, nodrošinot filiāles “Baldone” darbības izbeigšanu.

[1] Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas Prevencijas daļas vadītāja L.Namniece, Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas Prevencijas daļas vecākā juriste S.Garsvāne, Tiesībsarga biroja eksperti - sertificēta psihiatre L.Jorena un biedrības “Latvijas Kustība par neatkarīgu dzīvi” pārstāvji D.Rituma, T.Vahļina, I.Šķestere 2019.gada 21.maijā un 30.maijā bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja VSAC “Rīga” filiāli “Ezerkrasti”.

Viens no vizītes mērķiem bija pārbaudīt Latvijas Republikas tiesībsarga 2018.gada 29.novembra vēstulē Nr.1-/147 “*Par vizītēm uz ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām*” norādīto rekomendāciju ieviešanu un ar tām saistītos problēmjautājumus.

¹ Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumu Nr.1239 “Valsts sociālās aprūpes centra “Rīga” nolikums” 1.punkts

Savukārt, ņemot vērā Tiesībsarga birojā saņemto informāciju par VSAC “Rīga” filiāles “Baldone” likvidāciju un vairāku klientu steidzamu pārvietošanu uz VSAC “Rīga” filiāli “Ezerkrasti”, otrs vizītes mērķis bija pārliecināties, vai klientu pārvietošana no vienas filiāles uz otru notiek ievērojot klientu vislabākās intereses.

[2] Vizītes laikā 2019.gada 21.maijā Tiesībsarga biroja pārstāvjiem bija iespēja iepazīties ar Labklājības ministrijas 2018.gada 12.novembra rīkojumu Nr.99 *“Par Valsts sociālās aprūpes centra “Rīga” filiāles “Baldone” darbības izbeigšanu”*.

Izvērtējot minēto rīkojumu un tajā uzdotos darba uzdevumus līdz 2019.gada 30.jūlijam pilnībā pabeigt VSAC “Rīga” filiāles “Baldone” likvidāciju, nodrošinot vairāku klientu pārvietošanu uz VSAC “Rīga” filiāli “Ezerkrasti” ar mērķi *“Lai nodrošinātu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība”” 9.2.2.specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt kvalitatīvu institucionālai aprūpei alternatīvu sociālo pakalpojumu dzīvesvietā un ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti un bērniem” 9.2.2.1.pasākuma “Deinstitucionalizācija” projektu un 9.3.1.specifiskā atbalsta mērķa “Attīstīt pakalpojumu infrastruktūru bērnu aprūpei ģimeniskā vidē un personu ar invaliditāti neatkarīgai dzīvei un integrācijai sabiedrībā” 9.3.1.1.pasākuma projektu ieviešanu [..],* secinu, ka par sociālo aizsardzību atbildīgā valsts pārvaldes iestāde – Labklājības ministrija - ne tikai pilnībā nivelē savus iepriekšējos gados nospraustos mērķus un politikas plānošanas dokumentos noteiktos principus – Latvijas viennozīmīgu virzību uz deinstitucionalizācijas procesu², kā arī padara par neiespējamu nodrošināt institūcijās esošajiem klientiem Labklājības ministrijas paredzēto pamatmērķi – ģimeniskai videi tuvinātus un kvalitatīvus pakalpojumus, kurus sniedz atbilstoši sagatavoti un motivēti darbinieki, ievērojot cieņpilnu attieksmi pret klientiem.

Vienlaikus norādāms, ka abu vizīšu laikā Tiesībsarga biroja darbinieki nav guvuši pārliecību, ka atbilstoši Labklājības ministrijas 2018.gada 12.novembra rīkojumā Nr.99 *“Par Valsts sociālās aprūpes centra “Rīga” filiāles “Baldone” darbības izbeigšanu”* noteiktajam, pirms klientu pārvietošanas uz VSAC “Rīga” filiāli “Ezerkrasti”, VSAC “Rīga” direktore E.Kisele bija savlaicīgi nodrošinājusi darbinieku skaitu, kas atbilst jaunajam klientu skaitam institūcijā.

[3] Vizīšu laikā VSAC “Rīga” filiālē “Ezerkrasti” tika konstatēta vairāku tiesībsarga 2018.gada 29.novembra vēstulē minēto rekomendāciju par Latvijas Republikas spēkā esošajos normatīvajos aktos noteikto principu, kā arī cilvēktiesību standartu rupja neievērošana.

Attiecībā uz VSAC “Rīga” filiāles “Baldone” likvidāciju un vairāku klientu pārvietošanu uz VSAC “Rīga” filiāli “Ezerkrasti”, 2019.gada 21.maija vizītes laikā Tiesībsarga biroja pārstāvjiem nebija izprotama šādas steidzamas, organizatoriski nepārdomātas un pienācīgi nesagatavotas klientu pārvietošanas lietderība.

Savukārt vizītes laikā 2019.gada 30.maijā tika gūts apstiprinājums faktam, ka VSAC “Rīga” filiāles “Baldone” klientu pārvietošana uz filiāli “Ezerkrasti” nav bijusi iepriekš rūpīgi pārdomāta, ko apliecināja sarunas ar institūcijas darbiniekiem un arī intervētajiem klientiem. Vizītes laikā tika novērots, ka filiāles “Baldone” klientu ievietošana viņu jaunajā mājvietā - VSAC “Rīga” filiālē “Ezerkrasti” nav bijusi organizēta atbilstošā veidā, proti - klienti tika izvietoti tajās istabās, kurās ir bijušas brīvās

² Piemēram, “Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014.-2020.gadam” (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2013.gada 4.decembra rīkojumu Nr.589). Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4558>

vietas un institūcijas atbildīgie darbinieki nav veikuši nepieciešamās darbības, lai iepazīstinātu klientus ar viņu jauno mājvietu, iekšējās kārtības noteikumiem un citu aktuālo informāciju par VSAC "Rīga" filiāli "Ezerkrasti".

Piemēram, Tiesībsarga biroja pārstāvji novēroja situāciju, kad VSAC "Rīga" filiāles "Baldone" gados jauna kliente tika atvesta uz istabu (1.korpusa nodaļā), kurā bija brīva gulta un atstāta tur vienatnē, kopā ar savu jauno istabas biedreni (gulošu klienti ar ļoti smagiem funkcionālajiem traucējumiem). Uz istabu tika atnestas klientes personīgās mantas, kuras bija iepakotas melnajos atkritumu maisos un atstātas uz grīdas. Akcentējams, kamēr Tiesībsarga biroja pārstāvji atradās minētajā nodaļā, jaunā kliente nezināja ko iesākt un devās vienatnē sēdēt nodaļas gaitenī. Neviena no institūcijas darbiniekiem nav sniedzis viņai nepieciešamo palīdzību nedz salikt skapī viņas personīgās lietas, nedz arī paskaidrojot, kāds institūcijā ir vispārpieņemtais dienas režīms (ēdienreizes, nodarbības u.tml.) un cita veida atbalstu, lai kliente pēc iespējas ātrāk mierīgā gaisotnē adaptētos savā jaunajā mājvietā, ilgtermiņā nepiedzīvojot sava objektīvā veselības stāvokļa pasliktināšanos vai stresa situācijas.

Tādējādi secinu, ka VSAC "Rīga" atbildīgās amatpersonas nav veikušas visu nepieciešamo organizatorisko jautājumu savlaicīgu izpildi, kā rezultātā nav tikušas ņemtas vērā VSAC "Rīga" filiāles "Baldone" un VSAC "Rīga" filiāles "Ezerkrasti" klientu vislabākās intereses, turklāt savlaicīgi nav tikusi izvērtēta arī VSAC "Rīga" filiāles "Ezerkrasti" darbinieku kopējā sagatavotība turpmāk sniegt kvalitatīvus ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus 463 klientiem³, lielākai daļai no kuriem ir nepieciešams pastāvīgs un pienācīgs atbalsts un aprūpe 24 stundas diennaktī.

Akcentējams, ka VSAC "Rīga" administrācija, pieņemot lēmumu īsā laika posmā un steidzamības kārtā organizēt klientu pārvietošanu no vienas institūcijas uz citu, nav ņēmusi vērā valsts sociālajos aprūpes centros dzīvojošu klientu objektīvā veselības stāvokļa īpatnības un vispārzināmus faktus, ka:

- institūcijas klientiem viens no būtiskiem faktoriem ir apkārtējās vides negatīvās ietekmes mazināšana un iespējamo stresa situāciju novēršana;
- institūcijas klienti ir izteikti jūtīgi attiecībā uz jebkādam pārmaiņām un stresa situācijām, kuru rezultātā varētu iestāties esošās slimības saasināšanās un tādēļ viņiem ir nepieciešams institūcijas darbinieku atbalsts un palīdzība;
- institūcijas klientiem ne tikai noteiktu garīgā/intelektuālā rakstura traucējumu dēļ, bet arī iepriekš traumētā psihoemocionālā stāvokļa dēļ ir apgrūtināti, un pat neiespējami pašiem sevi aizsargāt, vai arī lūgt apkārtējo personu palīdzību savu interešu aizstāvībai;
- vairumā sadzīves situāciju institūcijas klienti atrodas bezpalīdzīgā stāvoklī, jo nav spējīgi patstāvīgi un objektīvi izvērtēt notiekošos procesus.

Uzskatu, ka pastāv pamatotas bažas, ka sasteigtā un nepienācīgi īstenotā VSAC "Rīga" filiāles "Baldone" likvidācija un vairāku klientu pārvietošana uz VSAC "Rīga" filiāli "Ezerkrasti" radīs risku klientu psihoemocionālā stāvokļa pasliktināšanai un veiksmīgai adaptācijai viņu turpmākai dzīvei institūcijā.

[4] Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11.panta 1. un 4.punktu tiesībsarga funkcijas ir „veicināt *privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību; jautājumus, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu ievērošanu*”.

³ VSAC "Rīga" filiāles "Ezerkrasti" administrācijas sniegtā informācija par kopējo klientu skaitu uz 2019.gada 30.maiju

Pamatojoties uz iepriekš minēto, ir nekavējoši jāizvērtē situācija, kas radusies sakarā ar VSAC “Rīga” filiāles “Baldone” likvidāciju un klientu steidzamu pārvietošanu uz VSAC “Rīga” filiāli “Ezerkrasti”, **ne vēlāk kā līdz 2019.gada 21.jūnijam** informējot Tiesībsarga biroju par konstatēto rupju cilvēktiesību pārkāpumu novēršanu, kā arī par notiekošās VSAC “Rīga” filiāles “Baldone” likvidācijas un klientu steidzamās pārvietošanas lietderību.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu